

Juridiska sekretariatet
Johan Forsberg
Jurist

PM om ändring i Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2017:7) om kemiska produkter och biotekniska organismer

Genomförande av undantag enligt RoHS-direktivet

Det aktuella förslaget syftar till att implementera undantag enligt RoHS-direktivet¹ i svensk rätt genom att anpassa Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2017:7) om kemiska produkter och biotekniska organismer (nedan föreskrifterna) till ändringar som gjorts av direktivet.

RoHS-direktivet begränsar användningen av ett antal ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning. Huvudregeln är att bly, kadmium, kvicksilver, sexvärt krom, flamskyddsmedlen PBB och PBDE samt fyra ftalater² inte får förekomma mer än i vissa angivna koncentrationer. Direktivet började tillämpas den 2 januari 2013 men med övergångsbestämmelser för olika produktkategorier³. Från och med 22 juli 2019 omfattar direktivet all elektrisk och elektronisk utrustning som inte omfattades av det tidigare RoHS-direktivet. Sådan utrustning placeras i kategori 11.

Det finns möjligheter att söka undantag från ämnesbegränsningarna i direktivet. Ansökningar om undantag utreds innan beslut fattas, se nedan under ”samråd”. Beslutade undantag förs sedan in i bilagor till direktivet.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning. Direktivet är implementerat genom förordning (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning, samt Kemikalieinspektionens föreskrifter.

² Di(2-etylhexyl)ftalat (DEHP), Butylbensylftalat (BBP), Dibutylftalat (DBP) och Diisobutylftalat (DIBP).

³ Det finns elva produktkategorier vilka anges i bilaga I till direktivet.

Hur långa undantagen får vara anges i artikel 5.2 i RoHS-direktivet. Giltighetstiden ska som längst vara:

- fem år för kategorierna 1–7 och 10 i bilaga I, tillämpas från och med den 21 juli 2011, och

- sju år för kategorierna 8–9, tillämpas från och med de tillämpliga datum som fastställs i artikel 4.3.

- fem år för kategori 11, tillämpas från och med den 22 juli 2019.

Undantagen kan förlängas. Om en ansökan om förlängning av ett undantag görs gäller undantaget fram till dess att kommissionen fattat beslut i ärendet.

Kommissionen har beslutat om det ändringsdirektiv som anges nedan. Direktivet ska vara infört i svensk rätt senast den 31 december 2024 och tillämpas från och med den 1 januari 2025.

Undantag för kadmium i transformerande kvantprickar

Kommissionen har motiverat undantaget enligt följande.

Det finns sedan tidigare ett undantag för användning av kadmiumselenid i nanokristallina kvantprickar av halvledarmaterial för transformering av displaybelysning (det nuvarande undantaget), vilket förtecknas som punkt 39 a i bilaga III till direktiv 2011/65/EU. Undantaget skulle upphöra att gälla den 31 oktober 2019.

En ansökan om förlängning av undantaget har gjorts.

Det nuvarande undantaget skiljer inte mellan olika konfigurationer när det gäller hur det kadmiumbaserade materialet är inbäddat i kvantpricken. Utvärderingen visade att så kallade konfigurationer ”på kanten” och ”på ytan” inte längre uppfyller villkoren i artikel 5.1 a i direktivet. Den så kallade konfigurationen ”på chippet” kräver den minsta mängden kadmium och har högre prestandanivå.

Vid utvärderingen drogs vidare slutsatsen att det för närvarande finns alternativ till teknik ”på chippet” vid användning i belysning som är tillgängliga, som är tillförlitliga och som uppnår liknande prestandanivåer. För dessa tillämpningar drogs vid utvärderingen slutsatsen att fördelarna med ett undantag inte skulle uppväga de negativa konsekvenserna för miljö, hälsa och

konsumentssäkerhet. Villkoren i artikel 5.1 a i direktiv 2011/65/EU är därför inte uppfyllda för tekniken ”på chippet” för tillämpningar i belysning.

Vid utvärderingen drogs vidare slutsatsen att det för närvarande finns många alternativ till tekniken ”på chippet” som är kan användas i displayer men att det för vissa specifika tekniker, t.ex. mikrodisplayer, för närvarande inte finns några tillförlitliga alternativ. För dessa specifika tillämpningar i displayer är villkoret i artikel 5.1 a andra strecksatsen i direktivet uppfyllt, nämligen att substitutens tillförlitlighet är inte säkrad, även om substitut håller på att utvecklas.

Konfigurationen ”på chippet” kan också leda till mindre kadmium per enhet, särskilt för displayer med flytande kristaller, jämfört med konfigurationer ”på ytan”, som innehåller mindre än 0,01 viktprocent kadmium i homogena material. Tack vare högre energieffektivitet och användning av mindre total mängd kadmium uppväger miljövinster de sammanlagda negativa konsekvenser för miljö, hälsa och konsumentssäkerhet som orsakas av substitution av kadmium. Det begränsade tillämpningsområdet för det undantag som begärs i ansökningarna, i form av en högsta tillåtna halt kadmium per enhet, skulle säkerställa att mindre kadmium släpps ut på marknaden än med det nuvarande undantaget. Villkoret i artikel 5.1 a tredje strecksatsen i direktivet är därmed uppfyllt.

Det är därför lämpligt att bevilja undantag för kadmium i nanokristallina kvantprickar av halvledarmaterial som anbringas direkt på LED-halvledar-chip för användning i displayer och projektorer. Alternativ för dessa tillämpningar av kvantprickar som innehåller kadmium väntas kunna vara tillgängliga i slutet av 2027. Både positiva effekter på innovation (t.ex. miniatyrisering) och negativa effekter på innovation (t.ex. färre incitament för utveckling av kadmiumfria alternativ) beaktas här. Det är därför lämpligt att begränsa undantagets varaktighet till den tidpunkten i enlighet med artikel 5.2 i direktivet.

Konsekvensutredning

Syfte med förslaget

Syftet med förslaget är att införliva ett undantag till RoHS-direktivet i svensk rätt. Generellt måste en begäran om undantag kunna motiveras på ett av följande sätt:

- Substitution är tekniskt ogenomförbar, d.v.s. ett material eller teknisk lösning som kan ersätta det specifika ämnet behöver upptäckas eller utvecklas.
- Substitut som finns är inte tillförlitliga.
- Negativa konsekvenser för miljö, hälsa och konsumentssäkerhet av substitution överväger nyttorna.

Alternativa lösningar och nollalternativ

RoHS-direktivet är ett så kallat fullharmoniserat direktiv. Fullharmoniserande EU-direktiv lämnar i princip inget utrymme för nationella avvikelser. Direktivet måste implementeras så att dess syfte uppnås i hela EU. De aktuella undantagen gäller specifika tekniska applikationer, och de bör implementeras ordagrant för att undvika felaktigheter. Detta är också i enlighet med hur tidigare undantag implementerats. Om ändringen inte genomförs kan ett överträdelseärende inledas mot Sverige. Kemikalieinspektionen ser därför inget behov av att identifiera och analysera alternativa lösningar.

Konsekvenser och kostnader

Berörda av förslaget är framför allt företag som tillverkar, importerar eller distribuerar produkter som omfattas av förlängda undantag. Tillverkare och importörer kan fortsätta att släppa ut produkterna på marknaden tills undantagen upphör att gälla.

Det är inte känt om några svenska tillverkare berörs av undantaget.

Distributörer berörs i mindre utsträckning än tillverkare och importörer. Distributörer har vissa skyldigheter bland annat när det gäller kontroll av märkning. Kraven på produkterna när det gäller ämnesinnehåll gäller dock vid utsläppande på marknaden, dvs. i första ledet i distributionskedjan. Distributörer kan alltså i regel fortsätta sälja produkter som är lagligen utsläppta på marknaden men som inte överensstämmer med nya, strängare krav.

Kemikalieinspektionen har inte tillgång till något underlag som kan användas för att beräkna kostnaderna avseende marknadsaktörerna. Förslaget bedöms inte medföra några ytterligare kostnader för myndigheter utöver befintliga utgifter för marknads kontroll.

Tidpunkt och informationsinsatser

Ikraftträdande för bestämmelserna planeras till den 1 januari 2025

Ansökningarna om undantag från RoHS-direktivet har tillgängliggjorts för samråd av den konsult som på kommissionens uppdrag utvärderat ansökningarna.

Normalt vid föreskriftsändringar är att de meddelas på Kemikalieinspektionens webbplats samt i Kemikalieinspektionens nyhetsbrev. Kemikalieinspektionen har dessutom en särskild webbsida på myndighetens webbplats där information om aktuella beslut om ändringar i bilaga III och IV i RoHS-direktivet finns med⁴.

Samråd

Samråd har skett på EU-nivå i enlighet med bestämmelserna i RoHS-direktivet för hur nya undantag beslutas (artikel 5). Intressenter har ansökt om undantag, varefter kommissionen har beställt en konsultstudie som har inkluderat ett offentligt samråd. Därefter har kommissionen hållit ett offentligt samråd innan förslagen har beslutats.

Förslagets överensstämmelse med EU-rätten

Förslaget bygger på fullharmoniserade EU-bestämmelser, se ovan.

Bemyndigande

11 § förordningen (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning.

⁴ <https://www.kemi.se/lagar-och-regler/ytterligare-eu-regler/elektrisk-och-elektronisk-utrustning---rohs/aktuella-undantag-till-rohs>